

KE
M
E
M

JEJ
VLASTNÝ
ŽIVOT

BO
LE
SK

*Oblúk na Washington Square, New York
„Tá dáma, ktorá do parku chodievala pred štyridsiatimi
a tridsiatimi a dvadsiatimi a desiatimi rokmi, tam moh-
la zájsť na prechádzku predvčerom a zistila by, že sa tam
toho v skutočnosti až tak veľa nezmenilo,“ napísala Maeve
Brennan v roku 1966 o parku na Washington Square.*

KATE BOLICK

**JEJ VLASTNÝ
ŽIVOT**

O ŽIVOTE SLOBODNÝCH ŽIEN

**z angličtiny preložila
Aňa Ostrihoňová**

**INAQUE
2016**

SPINSTER, MAKING A LIFE OF ONE'S OWN

Copyright © Kate Bolick 2015

This translation published by arrangement with Crown Publishers, an imprint of the Crown Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Translation © Aňa Ostrihoňová 2016

Ilustrácie © Heather Gatley

Slovak edition © INAQUE 2016

ISBN 978-80-89737-28-4

ISBN E-book 978-80-89737-34-5

*Môjmu otcovi, bratovi,
a na pamiatku mojej matky*

Poznámka autorky

Ked' píšem o svojom živote a životoch iných ľudí, snažím sa byť osobná bez toho, aby moje texty pôsobili ako spoveď. Držím sa faktických informácií (mien, miest, chronológie, dátumov), ale aby som ochránila súkromie žijúcich ľudí, zmenila som niektoré detaily, použila iniciály namiesto mien a niekedy som povedala len časť príbehu.

„Vydobyli ste si vlastné izby v dome, ktorý doteraz vlastnili výlučne muži. Ste schopné, hoci nie bez ťažkej práce a úsilia, zaplatiť nájomné. Zarábate svojich päťsto libier ročne. Ale táto sloboda je len začiatok; máte vlastnú izbu, ale je prázdna. Musíte ju zariadiť; musíte ju ozdobiť; musíte sa o ňu podeliť. Ako ju zariadite, ako ju ozdobíte? S kým sa o ňu podelíte a za akých podmienok? Myslím, že toto sú najvýznamnejšie a najzaujímavejšie otázky. Po prvýkrát v histórii si ich môžete položiť; po prvýkrát sa môžete samy rozhodnúť, ako budú znieť odpovede.“

— Virginia Woolf, *„Profesie pre ženy“*, 1931

Toto je naša chvíľa. Toto je naša šanca.

— Susan Glaspell, *Ludia*, 1917

OBSAH

<i>Úvod</i>	11
TAM, MYŠLIENKA SA ROZPLETÁ	13
PRIANIE STAREJ DIEVKY	29
ESEJISTKA, PRVÁ ČASŤ	47
FEJTONISTKA	67
POETKA	111
ESEJISTKA, DRUHÁ ČASŤ	141
SPISOVATEĽKA	163
VIZIONÁRKA	205
ESEJISTKA, TRETIA ČASŤ	225
SÚ ŽENY UŽ ĽUDIA?	245
<i>Bibliografia</i>	256

Ked' som bola malá, naša rodina strávila niekoľko letných dovolení na maličkom ostrove pri pobreží štátu Maine. Ostrov bol bodkou na mape, v najširšom mieste bol dlhý ani nie dva kilometre, riedko obrastený borovicami a obklopený kamenistými plážami, neboli tam hotely ani reštaurácie a dokonca ani autá, len hrstka asi štyridsiaticich kedysi nádherných letných domov, ktorým teraz podmylo základy. Kým si dospelí čítali alebo hrali tenis na starých antukových kurtoch, my deti sme sa vytratili do paralelného vesmíru, kam sme dobehli v plavkách pozdĺž pieskovitých prašných ciest a cez široké zelené trávniky, kde vzduch voňal soľou a ticho prerušovalo trúbenie lodí a spev vtákov.

Na pláž sme sa mohli dostať len cestičkou vysekanou v kroví, ktoré bolo také vysoké, že cesta pôsobila ako kĺzačka končiaca na piesku a v mori, po ktorej sme sa katapultovali do ďalšej dimenzie. Za odlivu som neskočila s ostatnými do vĺn, ale prešla úžinami medzi mlákami, čo zostali po prílive, a balvanmi, aby som sa „hrala na Karanu“. Bola to hrdinka mojej obľúbenej detskej knihy *Ostrov modrých delfínov*, ktorá rozprávala skutočný príbeh indiánskeho dievčaťa, čo zostalo samé na ostrove pri kalifornskom pobreží na začiatku 19. storočia. Dievča tam osamote prežilo osemnásť rokov.

Najskôr som si nazbierala „kosti z veľrýb“ z naplaveného dreva, ktoré som potom postavila do kruhu v mokrom piesku – bola to moja „chatrč“. Vždy sa našiel nejaký vyplavený plastový obal, ktorý mi poslúžil ako „prútený košík“. Keď som sa takto usadila, vyšla som loviť slimáky. Všade naokolo boli tieto malé tvory prisaté na veľkých skalách tak pevne, že som ich musela odbíjať kameňom. Kým sa stihli znovu prilepiť jeden na druhého, rýchlo som ich tvrdé okrúhle telá hodila do svojho „prúteného košíka“ a prebehla som k „ohňu“, ktorý bol dierou v balvane, aby som ich „uvarila“ v morskej vode, potom som rozbila ich ulity, vytiahla ich tmavé klzké telá z ruín

a predstierala som, že ich „jem“. Odpornosť môjho akože jedla osladila môj dobyvateľský pocit.

Vtedy som si vystavala vlastné kráľovstvo, ktoré sa riadilo mojimi pravidlami a keď zapadalo slnko, zapadalo len nado mnou, a keď si moje nohy privykli na ľadovú vodu, bola som šťastná. Bola som úplne sama.

Tam, myšlienka sa rozpletá

*Dom rodiny Bolickovcov, Newburyport,
Massachusetts*

Za koho sa vydať a kedy – tieto dve otázky definujú život každej ženy bez ohľadu na to, kde vyrástla alebo aké náboženstvo vyznáva či nevyznáva. Môže zistiť, že namiesto mužov miluje ženy, alebo sa rozhodnúť, že jednoducho v manželstvo neverí. Na tom nezáleží. Tieto súvisiace otázky riadia jej život, až kým nie sú zodpovedané, aj keby odpoveďami mali byť „za nikoho“ a „nikdy“.

Muži majú vlastné problémy; tento k nim nepatrí.

Na začiatku sa otázka, za koho sa vydať, objaví vo forme hry, dievčatko sa prezlečie za snehulienu a pospevuje si pesničku „Jedného dňa príde môj princ“ a predvádza sa pred imaginárnym publikom milých trpaslíkov. Pekný ženích je spravodlivá odmena za jej krásu, v ktorej spočíva jej čaro a moc.

Neskôr dievča pochopí, že šaty z horľavého polyesteru s tylovou spodničkou z neho skutočnú princeznú neurobia a že o kráse rozhoduje ten, kto sa pozerá –, a teda inými slovami, dievčatko zistí svoju trhovú hodnotu. Pre mňa to bolo jedno ráno v druhej triede, keď som si s ostrým bodnutím uvedomila, prečo nemám rada telocvik, hoci som behávala najrýchlejšie a šla mi aj

gymnastika. Keď nás náš telocvikár viedol na ihrisko, všimla som si, že sa so mnou nezabáva tak ako s mojimi kamarátkami, ktoré boli pekné. A tak som zistila, že pekná nie som.

S pubertou prichádza ďalšia príležitosť na sebaskúmanie. V štvrtej triede mi ako druhej z ročníka začali rásť prsia. Skrývala som ich pod dvomi hrubými vlnenými svetrami, ktoré som nosila naraz počas výnimočne teplej jari, pretože som správne tušila, že keď svet zistí, načo sa moje telo chystá, vrhne ma do svetla viditeľnosti, na ktoré som nebola pripravená.

Piata trieda: krivé zuby. Šiesta trieda: strojček. Siedma trieda: obľúbenosť. Priateľstvá som nadväzovala ľahko tak s chlapcami, ako aj s dievčatami; teraz sa mi dostávalo aj romantickej pozornosti a na korunke spoločenskej prestíže som už mala dva drahé kamienky. Počas hodín sme si s kamarátkami nenápadne podávali poskladané lístočky, na ktoré sme písali mená chlapcov, čo sa nám páčia, a podpisovali ich budúcimi priezviskami zdobeným písmom. Keď som videla, ako sa stredoškolačky pripravujú na tréning a jedno dievča sa postavilo doprostred, aby ho viedlo, rozhodla som sa, že aj ja jedného dňa budem kapitánkou futbalového tímu.

Ôsma trieda mi priniesla postavu „presýpacích hodín“, čo som zistila, keď som plávala v bazéne domova dôchodcov na Floride, kde bývali moji starí rodičia. Zrazu sa tam zjavili dvaja vysokoškooláci, skočili do vody, potom sa vynorili a otriasli si mokré hlavy. „Mali by ste na ňu dávať pozor,“ vykriklí dostatočne hlasno na to, aby to počula aj moja matka, ktorá si čítala pod slnečníkom. Začervenala som sa radosťou a ostychom – zahanbením z radosti. Čo to znamenalo? Neskôr mi vysvetlila, že sa tak hovorí „peknej postave“.

A tak som sa v deviatej triede cítila smutno aj vzrušene. Mala som pocit, že trinásty rok je posledným, konečným štádiom detstva a že všetky tie nevinné zábavky, o ktorých som nikdy nepremýšľala – dlhé hodiny strávené listovaním obrázkových kníh a snahou zahliadnuť skrytú ruku na fotografiách z Pompejí alebo „modlením sa“ ku gréckym bohom (najdôveryhodnejšie božstvo, ako som si myslela) –, budú čoskoro vyzerat' detinsky, nevhodne. Keď som mala štrnásť a začala som chodiť na strednú školu, som sa musela vzdať súkromného kráľovstva svojho

imaginárneho života a uvoľniť miesto oveľa väčšiemu impériu, v ktorom dievčatá, čo už pili pivo a súložili, písali nové zákony, ktoré som nechcela prijať, ale nemohla ignorovať.

Strojčky a prsia – tak sa dievča stáva, ak nie rovno pekným, pri-najmenšom atraktívnym. Pre chlapcov, teda. Na vysokej škole prídu ďalšie úpravy – rozpustí sa detská baculatosť; krivky sa objavajú aj na najchudších postavách; očividné krásy vyvolávajú závisť pre nádherné líčne kosti – a potom začína skutočná hra. A trvá od školy až do tridsiatky a niekedy aj dlhšie.

Niektoré sa s celou tou záležitosťou vyrovnávajú čo najrýchlejšie, či už z lásky, alebo povinnosti, alebo zo strachu. Mám priateľky, ktoré sa nepovažujú za pekné a ktoré mi povedali, že chňapli po prvom manželovi, čo sa ukázal, a ihrisko nechali voľné pekným a atraktívnym dievčatám. Iné túto nevyhnutnosť odkladajú čo najdlhšie a s každým ďalším rokom sú neistejšie. Romanticky úz-kostlivo vyčerpávajú v závetrí.

Ťažko povedať, čo je vyčerpávajúcejšie: čistá náhodnosť pozna-nia, že skutočná láska môže prísť od všadiaľ, kedykoľvek a v mi-núte zmeniť osud ženy (nikdy neviete, kto stojí za najbližším rohom!), alebo namáhavé udržiavanie sa (manikúra, kaderník, kozmetika), ktoré zabezpečí, že ju príchod princa nezasiahne nepripravenú.

Nakoniec, či už si vyberiete, alebo ste vybratá, či s radosťou po-nuku prijmete, alebo ju zaryto odmietate, nakoniec to urobíte.

Narodíte sa, vyrastiete, vydáte sa.

Ale čo ak to takto nie je?

Čo ak dievča vyrastie ako chlapec a manželstvo je preň abstrakt-nou vzdialenou myšlienkou, niečím, nad čím sa treba zamýšľať až v dospelosti, niečím, čo možno urobiť, ale nie nevyhnutne, však to sa uvidí.

Aké by to bolo a aký by to bol pocit?

* * *

V roku 2012 som sa dočítala, že moderná americká, prvá ikonická nezadaná žena a moja obľúbená poetka z detstva Edna St. Vin-cent Millay žila na začiatku dvadsiateho storočia v mojom rod-nom meste. Samozrejme, Google Earth mi nepomohol. Požičala

som si auto a odšoférovala päť hodín smerom na sever zo svojej garsónky v newyorskom Brooklyne do domu na pobreží Massachusetts, v ktorom som vyrástla.

Prekvapilo ma to, vzrušujúca blízkosť ženy, ktorú obdivujem, ako aj skutočnosť, že som to nevedela. My obyvatelia tohto historického prístavu (aspoň to sa píše na tabuli pri odbočke z diaľnice) s názvom Newburyport si veľmi vážime svoju občiansku minulosť; takto kompenzujeme svoju bezvýznamnú prítomnosť. Každé dieťa sa učí, že George Washington tu raz spal v dome, kde je dnes knižnica. John Quincy Adams zjavne prespával všade. A predsa sa spravodlivo nehlásime k jednej z najznámejších poetiek 20. storočia.

Pripúšťam, že som sa na tento výlet nevydala kvôli Edninej poézii. Keď som mala dvadsaťtri rokov, moja matka nečakane umrela a počas nasledujúcich mesiacov som s hrôzou zistila, že bez našich rozhovorov, o ktorých som predpokladala, že budú trvať večne, som absolútne stratila pojem o tom, kto som.

Najskôr nevedome a nakoniec aj s akýmsi zámerom som začala viesť rozhovory – nesnažila som sa rozprávať s inými skutočnými žijúcimi ženami, ktoré mohli byť len chabou náhradou za moju matku, ktorá mi chýbala, ale so skutočnými mŕtvymi ženami, ktoré som mohla poznať len približne a spoznávať pomaly prostredníctvom textov, ktoré tu zanechali, a kníh, ktoré o nich boli napísané.

Odvtedy som okrem Edny Millayovej našla päť takýchto žien: esejistku Maeve Brennanovú, novinárku Neith Boyceovú, spisovateľku Edith Whartonovú a sociálnu priekopníčku Charlotte Perkins Gilmanovú.

Začala som ich považovať za svoje „prebúdzačky“, slovo, ktoré som si požičala od Edith Whartonovej, ktorá ho používa vo svojich pamätiach *Pohľad späť*, aby ním opísala knihy a mysliteľov, čo ju viedli v intelektuálnom živote. V mojom prípade šlo, samozrejme, skôr o sentimentálnu výchovu. S každou z týchto prebúdzačiek som sa stretla v inej fáze svojho dospievania, ktoré sa už nepopierateľne skončilo. Mám štyridsať rokov.

Na narodeniny som urobila veľkú oslavu. Tí z nás, ktorí prefrčali okolo odbočiek smerujúcim k manželstvu a deťom, obyčajne od

tridsiatky šoférujú ako vodiči bez oprávnenia, pretože sú nelegálnymi dospelými.

Niekedy je to úžasné – cítite sa ako zločinec utekajúci cestou – životom! Inokedy ste odrastený adolescent, ktorý si požičiava auto od otca a dúfate, že vás nezastavia policajti. Postupne som sa rozhodla zobrať si k srdcu slávnu teóriu Erika Eriksona o psychosociálnom rozvoji, podľa ktorej sa v štyridsiatke končí „mladá dospelosť“ a začína „stredná dospelosť“, a slúbila som si, že keď ten deň príde, riadne oslávim svoje miesto v poriadku sveta bez ohľadu na to, aké nepríjemné je prijať fakt, že už nie som mladá. Šesť mesiacov som spolu s kamarátkou Alexandrou plánovala oslavu pri mori pre štyridsať našich známych a príbuzných spojenú s prehliadkou niekoľkých miest na juh od Newburyportu. Alexandra je vydatá, má dve deti a možno práve preto sa týchto takmer svadobných príprav ujala s chladnejšou hlavou než ja, ktorá som nikdy žiadnu veľkú udalosť neorganizovala a takmer fanaticky sa fixovala na každý detail.

Oslava mala byť jednoduchá, pomyslela som si, že námornícky motív postačí (kotva, loďka, krab), ale zároveň... mala byť ikonická, zdôrazňujúca ten prechod, jedny dvere sa otvárajú, zatiaľ čo druhé sa zatvárajú (Janus), alebo sa spájajú dva svety (kentaur, minotaur), ktoré sú však ženské (že by harpya; Valkýra?).

To, že mi v živote trvalo tak dlho prísť na zjavné veci, moje prípravy ešte skomplikovalo. V predvečer oslavy som tvrdohlavo vyrývala morskú pannu do linolea – čo som naposledy robila v detstvom tábore ako vedúca v lete, keď som začala chodiť na vysokú školu –, ktoré som potom máčala do čierneho tušu a úzkostlivo som jej peknú siluetu odtláčala na štyridsať bavlnených servítkov pre každého z hostí, zatiaľ čo môj nový priateľ S. lepil podomácky vyrobené nálepky s morskou pannou na zápalkové škatuľky, trochu zarazený, ako mi neskôr priznal, čo sa deje, keď mi začne šibať.

Srdce mi poskočilo. Hádam som si ako malá nepriala, aby som bola morskou pannou a nebola som ňou teraz? Nikdy predtým som nestála na takej tenkej hranici: jednou nohou v mladej ženskosti a druhou v ranej dospelosti; bola som zamilovaná, ale bývala som sama; napoly neviditeľná, napoly štatistická realita.

Kedže počas môjho vlastného života podiel nevydatých žien (a slobodných mužov) vzrástol tak rýchlo na rekordné hodnoty, ešte pred dvadsiatimi rokmi marginalizovaný status nezadanej osoby tak zasiahol taký podiel obyvateľstva, že už nebolo možné ho ignorovať.¹

V nasledujúce ráno prišla s vedrami homárov a mušlí moja kamarátka z detstva Martha, ktorá svoju prácu vymenila za profesionálne organizovanie večierkov. Ďalšia známa Alison, obchodníčka so starožitnosťami, prestrela požičané stoly čierno-bielymi škrobenými obrusmi a striebornými svietnikmi. Rovnako ako ja aj ony boli nevydatéorské panny, ako koniec koncov všetky pozvané ženy okrem jednej.

Nepochybne som sa snažila o veľký prelom a ten, čuduj sa svete, prišiel. Večer bol jasný a teplý. Keď som pozorovala svojich príbuzných, ako sa bavia s priateľmi z rôznych fáz môjho života, pričom niektorých z nich poznali od malička, iných stretli prvýkrát, pocítila som zmenu v tom, ako svet vnímam, rastúce vedomie, že teraz mi nepatrí už len budúcnosť, ale aj minulosť. Bol to takmer fyzický pocit, akoby všetko, čo som si kedy myslela alebo urobila, bolo všité do veľkej vľčky, ktorú som za sebou stále ťahala.

Keď som sa obrátila, aby som preskúmala toto dielo z čarovného hodvábu, zbadala som ich, siluety mojich piatich prebúdzáčiek, ktoré ho niesli.

Nikdy predtým som tie ženy nevnímala spoločne ako skupinku a počas týždňov po oslave som sa nemohla tohto obrazu striasť. Najstaršia z nich sa narodila v roku 1860, najmladšia v 1917. Jedna bola z Írska, ale všetky svoj dospelý život strávili v Amerike (aspoň mladú dospelosť; jedna sa v štyridsiatke presťahovala do Francúzska). Hoci boli všetky spisovateľky a novinárky, nepriatelili sa.

1 Štatistiky sa podľa veku menia, a preto je ťažké nájsť si v nich miesto. V septembri 2014 Americký štatistický úrad vydal správu, že v roku 2013 neuzavrelo 105 miliónov ľudí vo veku 18 a viac rokov manželstvo, neboli ani rozvedení či ovdovení, pričom 53 percent z nich boli ženy. V ten istý mesiac Úrad pre štatistiku pracovnej sily vydal správu, že v auguste 2014 bolo nezadaných 124,6 miliónov Američanov, čiže 50,2 percenta populácie (v porovnaní s 37 percentami v roku 1976), čo umožňuje novinárom tvrdiť, že nezadaných Američanov je už dnes viac ako zadaných, ale v tomto prípade šlo o ľudí vo veku 16 a viac rokov.

Tieto ženy so mnou strávili viac ako desať rokov, a predsa boli abstraktné, duchovia žijúci v neviditeľnej svätyni, ktorá existuje medzi čitateľom a stránkou v knihe, akoby neboli skutočné osoby, ktoré kedysi chodili po tej istej zemi, neriešili vlastné, rôznorodé osobné a historické problémy.

Keď som zistila, že Edna Millay chodila po uliciach Newburyportu, jediného miesta, s ktorým ma spájal intenzívny, takmer telesný vzťah, akoby nebolo len mojím rodným mestom, ale fantómovou končatinou, rozhodla som sa, takpovediac, vrátiť mojich päť prebúdzačiek späť do života. Chcela som ich spoznať, naozaj ich poznať – navštíviť ich domy; čítať ich listy; cítiť ich vôňu. Mala som to spraviť už dávno. Nebola som si veľmi istá tým, čo mi poskytne pohľad napríklad na Ednin dom, ale vzhľadom na to, že citlivo vnímam vlastné okolie, som mala pocit, že pochopím, kým naozaj bola.

Prvú hodinu cesty som šoférovala potichu; kľbká výjazdov a exitov, ktoré ohraničujú New York, vyžadujú sústredenú spoluprácu s GPS. Keď som však vyšla na diaľnicu, zapla som rádio a prelaďovala z jednej stanice na druhú, listovala som si tým hrubým americkým spevníkom.

Na mojich päť prebúdzačiek som tiež natrafila vďaka podobnej zmesi náhody a intuície, a keď som už bola ďaleko za New Havonom, začala som trpieť strachom zo záväzku a výčitkami, spomenula som si na všetky ženy, ktoré som tu nezaradila, hudobníčky a umelkyne a mysliteľky, ktoré sú rovnako zaujímavé ako tie, čo som si vybrala.

Môj náhodný prístup vylúčil množstvo dokonalých kandidátok. Napríklad Mary McCarthyovú, ktorá je symbolom knihomoliek a na ktorú som si v jedno ráno, dívajúc sa do zrkadla v kúpeľni, tiež spomenula. Konkrétne na pasáž z jej *Spomienok intelektuálky*, akoby som ju napísala ja: „Začínalo to byť desivé. Jedného dňa som si uvedomila, že za dvadsaťštyri hodín som spala s tromi rôznymi mužmi... Necítila som sa promiskuitná. Možno sa tak necíti nikto.“

Ale keď som prechádzala z Connecticutu do Massachusetts, spomenula som si, že Mary McCarthy bola a) trošku chladne